

Περί ἀλαζονείας καί ὑπερηφανίας (Ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος)

[Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ἀγ. Ἰωάννης Χρυσόστομος](#) / [Ἅγιοι - Πατέρες - Γέροντες](#) / [Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#)

Ἄν θέλεις νὰ συνετίσεις ἕναν ὑπερήφανο ἄνθρωπο, μὴ μεταχειριστεῖς πολλὰ λόγια. Θύμισέ του μόνο τὴν ἀνθρώπινη φύση του καὶ τὴ ρήση τοῦ σοφοῦ Σειράχ: «Γιατί ἔχει τόση ἀλαζονεία τὸ χῶμα καὶ ἡ στάχτη;» (10:9). Κι ἂν ἐκεῖνος σοῦ πεῖ, ὅτι χῶμα καὶ στάχτη θὰ γίνεῖ μετὰ τὸ θάνατό του, δῶσ' του νὰ καταλάβει ὅτι καὶ τώρα, πὺ ζεῖ, δὲν εἶναι τίποτα περισσότερο. Ἄς μὴν ξεγελιέται, βλέποντας τὴν ὁμορφιά του, ἔχοντας τὴν ὑγεία του, νιώθοντας τὴ δύναμή του, ἀπολαμβάνοντας τὶς χαρὲς τῆς σύντομης ἐπίγειας ζωῆς. Χῶμα καὶ στάχτη εἶναι, «ἀφοῦ, καὶ ὅσο ἀκόμα ζεῖ, ἀρχίζει ἡ φθορὰ του» (Σόφ. Σείρ. 10:9).

Ἄς παρατηρήσει ὁ καθένας μας, πόσο ἀσήμαντη εἶναι ἡ ὑπαρξή μας. Ἄς μὴν περιμένει τὴ μέρα τοῦ θανάτου του, γιὰ νὰ συνειδητοποιήσει τὴ μηδαμινότητά

του. Ἄς τὴν ἀντιληφθεῖ ἀπὸ τώρα, στρέφοντας φιλοσοφημένα τὴ σκέψη του μέσα του καὶ γύρω του, στὸν ἑαυτό του καὶ στοὺς ἄλλους. Ἄς μὴ χάσει, ὅμως, τὸ θάρρος του, διαπιστώνοντας τὴν ἀνθρώπινη φθαρτότητα. Ὁ Θεὸς δὲν ἔκανε ἔτσι τὰ πράγματα, ἐπειδὴ μᾶς μισεῖ, ἀλλ' ἀπεναντίας, ἐπειδὴ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ νοιάζεται γιὰ μᾶς. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, μᾶς παρέχει πολλές ἀφορμές γιὰ νὰ γινόμαστε ταπεινοί. Ἀλήθεια, ἂν ὁ ἄνθρωπος, παρόλο πὺ εἶναι πλασμένος ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς γῆς, τόλμησε νὰ πεῖ, «Θ' ἀνέβω στὸν οὐρανὸν» (Ἠσ. 14:13), ποῦ θὰ ἔφθανε μὲ τὸ λογισμό του, ἂν δὲν τὸν συγκρατοῦσε σὰν χαλινάρι ἡ ἀδύναμη φύση του;

Ὅταν, λοιπόν, δεῖς κάποιον νὰ φουσκώνει ἀπὸ ὑπερηφάνεια, νὰ τεντώνει τὸ λαιμὸ του, ν' ἀνασηκώνει τὰ φρύδια του, νὰ κυκλοφορεῖ μὲ ἀκριβὰ ἀμάξια, νὰ ἀπειλεῖ, νὰ κάνει κακὸ στοὺς συνανθρώπους του, πὲς του «Γιατί ἔχει τόση ἀλαζονεία τὸ χῶμα καὶ ἡ στάχτη, ἀφοῦ, καὶ ὅσο ἀκόμα ζεῖ, ἀρχίζει ἡ φθορὰ του;» (Σόφ. Σέρ. 10:9).

Αὐτὸ ἰσχύει, ὄχι μόνο γιὰ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὸν πὺ κάθεται σὲ βασιλικὸ θρόνο. Μὴν κοιτᾷς τὴ βασιλικὴ πορφύρα, τὸ στέμμα, τὰ χρυσοκέντητα ἐνδύματα. Κοίτα καὶ στοχάσου τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ βασιλιά. Τότε θ' ἀναφωνήσεις κι ἐσὺ μαζὶ μὲ τὸν προφήτη: «Κάθε ἄνθρωπος εἶναι σὰν τὸ χορτάρι κι ἡ δόξα του ὅλη φευγαλέα σὰν τὸ ἀγριολούλουδο» (Ἠσ. 40:6).

Γιατί, λοιπόν, ὑπερηφανεύεσαι, ἄνθρωπέ μου; Κατέβα ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς ἀνόητης ἀλαζονείας σου καὶ ἐξέτασε τὴν εὐτέλειά σου. Χῶμα καὶ στάχτη εἶσαι, καπνὸς καὶ χορτάρι καὶ σκιά, χορτάρι κι ἀγριολούλουδο. Τί πὺ γελοῖο ἀπὸ τὸ νὰ καμαρώνεις; Ἐξουσιάζεις μήπως πολλοὺς ἀνθρώπους; Καὶ τί ὠφελεῖσαι, ὅταν ἐξουσιάζεις ἀνθρώπους καὶ ἐξουσιάζεσαι ἀπὸ τὰ πάθη σου; Εἶσαι σὰν κι ἐκεῖνον, πὺ στὸ σπίτι τοῦ δέρνεται ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες του καὶ στὴν ἀγορὰ ἐμφανίζεται καμαρωτὸς, ἐπειδὴ ἔχει ἄλλους κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία του. Μακάρι νὰ ἦσουν ἀξουσιαστὴς τῶν παθῶν σου καὶ ὅμοιος μ' ὅσους συναντᾷς στὴν ἀγορὰ. Ἄν, λοιπόν, εἶναι ἀξιοκατάκριτος, ὅποιος ὑπερηφανεύεται γιὰ τὶς πραγματικὲς ἀρετέες του, δὲν εἶναι στ' ἀλήθεια γελοῖος, ὅποιος ὑπερηφανεύεται γιὰ πράγματα ὀλότελα τιποτένια;

Ταλαίπωρε ἄνθρωπε! Ἡ ψυχὴ σου λιώνει ἀπὸ τὴν πιὸ φοβερὴ ἀρρώστια, τὴν ἀρρώστια τῆς ἁμαρτίας, κι ἐσὺ καμαρώνεις γιὰ τὰ πολλά σου χρήματα καὶ κτήματα; Μὰ ὅλα τοῦτα δὲν εἶναι δικά σου. Κι ἂν δὲν πιστεύεις στὰ λόγια μου, κοίτα τί ἔγινε μ' ἐκείνους ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ σένα. Ἄν, πάλι, εἶσαι τόσο μεθυσμένος ἀπὸ τὰ πλούτη ἢ τὴ δόξα καὶ δὲν διδάσκεσαι ἀπὸ τὰ παθήματα τῶν ἄλλων, περίμενε λίγο καὶ θὰ γνωρίσεις ἀπὸ τὸ δικό σου πάθημα τὴ ματαιότητα τῶν ἐπίγειων ἀποκτημάτων καὶ ἀπολαύσεων. Ὅταν θὰ φεύγεις ἀπὸ τὸν πρόσκαιρο αὐτὸ κόσμο καὶ δὲν θὰ ἔχεις πιά στὴν ἐξουσία σου, οὔτε μίαν ὥρα, ὅλα ὅσα διαθέτεις, χωρὶς νὰ τὸ θέλεις, θὰ τ' ἀφήνεις σὲ ἄλλους, ἴσως μάλιστα σ' ἐκείνους ποὺ πρωτύτερα δὲν ἤθελες κάν ν' ἀντικρίσεις.

Ὁ ἄνθρωπος καὶ τ' ἀνθρώπινα δὲν εἶναι, θὰ τὸ ξαναπῶ, παρὰ χῶμα καὶ στάχτη καὶ καπνὸς καὶ σκιά καὶ ὅ,τι πιὸ μηδαμινὸ ἀπ' αὐτά. Γιατί, πές μου, τί εἶν' ἐκεῖνο, ποὺ θεωρεῖς μεγάλο; Ἐνα πολιτειακὸ ἀξίωμα; Ποιό; Τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπάτου (ἀνώτερος ἄρχοντας στὸ ρωμαϊκὸ κράτος); Βέβαια, πολλοὶ νομίζουν ὅτι μεγαλύτερο ἀξίωμα δὲν ὑπάρχει. Ἔ, λοιπόν, ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἀνέβηκε τόσο ψηλά, τίποτα λιγότερο δὲν ἔχει ἕνας ἄλλος, ποὺ δὲν εἶναι ὑπάτος. Καὶ οἱ δύο στὴν ἴδια ἀνθρώπινη κατάσταση βρίσκονται. Καὶ οἱ δύο ὕστερ' ἀπὸ λίγο δὲν θὰ ὑπάρχουν.

Πότε ἔγινε ὑπάτος; Καὶ γιὰ πόσον καιρὸ ἔμεινε ὑπάτος; Πές μου! Γιὰ δυὸ μέρες; Μὰ αὐτὸ γίνεται καὶ στὰ ὄνειρα. Ναί, ἀλλὰ εἶναι ὄνειρα, ἀπαντᾷς. Ἔ, καί; Ὅσα συμβαίνουν τὴν ἡμέρα δὲν εἶναι ὄνειρα; Γιατί νὰ μὴν τὰ λέμε κι αὐτὰ ὄνειρα; Ὅπως ὅταν ξημερώσει, ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ ὄνειρα δὲν εἶναι τίποτα, ἔτσι καὶ ὅταν νυχτώσει, ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ γεγονότα τῆς ἡμέρας δὲν εἶναι τίποτα. Καὶ ὅπως τὴν ἡμέρα δὲν δοκιμάζει κανεὶς εὐχαρίστηση ἀπὸ τὰ ὄνειρα ποὺ εἶδε τὴ νύχτα, ἔτσι καὶ τὴ νύχτα δὲν δοκιμάζει καμιὰν ἀπόλαυση ἀπ' ὅσα ἔγιναν τὴν ἡμέρα.

Ἐγίνες, λοιπόν, ὑπάτος; Ἐγίνα κι ἐγὼ τὴ νύχτα στ' ὄνειρό μου. Ναί, λές, ἀλλὰ ἐγὼ ἔγίνα πραγματικά, ἐνῶ ἐσὺ φανταστικά. Καὶ τί μ' αὐτό; Δὲν ἔχεις τίποτα περισσότερο ἀπὸ μένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἄνθρωποι λένε γιὰ σένα, “Ὁ τάδε εἶναι - ἢ ἦταν- ὑπάτος”, κι ἀπὸ τὴ φράση τούτη δοκιμάζεις μιὰ κενόδοξη εὐχαρίστηση. Τέλειωσε ἡ φράση; Ἐξαφανίστηκε καὶ ἡ εὐχαρίστηση. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πραγματικότητα: Τέλειωσε ἡ ὑπατεία; Ἐξαφανίστηκε ἡ δόξα.

Ἄς δεχθοῦμε, ὅμως, ὅτι κάποιος ἔγινε ὑπάτος κι ἔμεινε στὸ ἀξίωμα αὐτὸ, ὄχι γιὰ δυὸ μέρες ἀλλὰ γιὰ δυὸ ἢ τρία ἢ τέσσερα χρόνια. Σὲ ρωτᾷω, λοιπόν, ποῦ εἶναι ὅσοι διετέλεσαν ὑπάτοι γιὰ δέκα χρόνια; Πουθενά. Τοὺς ξέχασαν ὅλοι. Σκέψου τώρα τὸν ἀπόστολο Παῦλο. Ξεχάστηκε μήπως κι αὐτός; Ὁχι. Ὀνομαστὸς ἦταν ὅσο ζοῦσε, περισσότερο ὄνομαστὸς ἔγινε ἀφοῦ πέθανε, κοσμοξάκουστος εἶναι καὶ σήμερα, τόσοι αἰῶνες μετὰ τὴν κοίμησή του. Καὶ αὐτὸ μόνο στὴ γῆ. Γιατί ποιὰ λόγια

μπορούν να παραστήσουν τὴ δόξα καὶ τὴ λαμπρότητά του στὸν οὐρανό;

Ὅπως βλέπουμε τὰ κύματα, τὴ μιὰ στιγμή ν' ἀνεβαίνουν σὲ τεράστιο ὕψος καὶ τὴν ἄλλη νὰ χαμηλώνουν, ἔτσι βλέπουμε καὶ ὅσους κυριεύονται ἀπὸ ἀλαζονεία γιὰ τὰ πλούτη τους ἢ τὴ δόξα τους, τὴ μιὰ στιγμή νὰ εἶναι ψηλὰ καὶ τὴν ἄλλη νὰ ταπεινώνονται ἐλεεινά. Αὐτοὺς ὑπαινίσσεται ὁ μακάριος Δαβίδ, ὅταν λέει: «Μὴν ταραζέσαι, ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πλουτίζει ἢ ὅταν μεγαλώνει ἡ δόξα τοῦ σπιτιοῦ του» (Ψάλμ. 48:17) . Καλὰ εἶπε: «Μὴν ταραζέσαι». Γιατί ὕστερ' ἀπὸ λίγο, θὰ δεῖς τὸν πλούσιο ἢ τὸν δοξασμένο νὰ εἶναι πεσμένος χάμω, νεκρὸς καὶ ἀκίνητος, γυμνωμένος ἀπὸ τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ. Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ πάρει μαζί του. Τ' ἀφήνει ὅλα ἐδῶ καὶ φεύγει γιὰ πάντα, φορτωμένος μόνο μὲ τὴν κακία του καὶ τὶς ἁμαρτίες του.

Σωστά, λοιπόν, τὸ πάθος αὐτὸ ἔχει ὀνομαστεῖ κενοδοξία, πὺ σημαίνει κενή, δηλαδή ἄδεια, δόξα. Γιατί οὐσιαστικὰ εἶναι ἄδεια, δὲν ἔχει τίποτα τὸ χρήσιμο.

Εἶναι σὰν ἕνα προσωπεῖο μὲ ὑπέροχα ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικά, πὺ, καθὼς εἶναι ψεύτικο καὶ κενὸ ἀπὸ μέσα, μολονότι ὠραιότερο ἀπὸ ἀληθινὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο, δὲν κάνει ποτὲ κανέναν νὰ τὸ ἐρωτευθεῖ. Τέτοια εἶναι καὶ ἡ τιμὴ, ἡ ὑπόληψη πὺ θέλει ν' ἀπολαμβάνει κανεὶς ἀπὸ τὸν κόσμο, ἢ μᾶλλον πολὺ χειρότερη. Γιατί τίποτα δὲν ἀποξενώνει τόσο τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, τίποτα δὲν τὸν ρίχνει τόσο εὐκόλα στὴ φωτιὰ τῆς κολάσεως, ὅσο ἡ κενοδοξία, ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἔπαρση, ἡ ἀλαζονεία.

Ἔχουμε ὑπερηφάνεια; Ἡ ζωὴ μας εἶναι ἀκάθαρτη, ἔστω κι ἂν εἴμαστε σωματικὰ ἀγνοί, ἔστω κι ἂν κάνουμε νηστεῖες, προσευχές, ἐλεημοσύνες. «Ἀκάθαρτος εἶναι μπροστὰ στὸν Θεὸ κάθε ὑπερήφανος», λέει ἡ Γραφή (Παροιμ. 16:5). Καὶ εἶναι τόσο μεγάλο κακὸ ἡ κενοδοξία, ὅχι μόνο γιατί παρασύρει στὴν ἁμαρτία ὅσους κυριεύει ἀλλὰ καὶ γιατί συνοδεύει συχνὰ ἀκόμα καὶ τὴν ἀρετὴ.

Ἄν δὲν μπορέσει νὰ μᾶς βγάλει ἀπὸ τὸ δρόμο τῆς ἀρετῆς, μᾶς βλάπτει χρησιμοποιώντας τὴν ἴδια τὴν ἀρετὴ, καθὼς μᾶς ἀναγκάζει νὰ ὑπομένουμε τοὺς κόπους της, μᾶς στερεῖ ὅμως τοὺς καρπούς της. Δεν εἶναι δυνατόν, ὅταν κανεὶς ἐπιθυμεῖ καὶ τὴν ἀρετὴ καὶ τὴν δόξα, νὰ πετύχει καὶ τὶς δύο. Μπορεῖ, βέβαια, ν' ἀποκτήσει καὶ τὶς δύο, ὅταν ἐπιδιώκει μόνο τὴ μία, τὴν οὐράνια ἀρετὴ, ὅποτε εἶναι δυνατόν ν' ἀκολουθήσει καὶ ἡ δόξα. Ὅταν, ὅμως, ἐπιθυμεῖ καὶ τὶς δύο, καμιά δὲν θὰ πετύχει.

Ἐκεῖνος, δηλαδή, πὺ κάνει μιὰ καλὴ πράξη, προσπαθώντας νὰ κερδίσει καὶ τὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων, εἴτε μπορέσει ν' ἀποκτήσει αὐτὴ τὴ δόξα εἴτε ὄχι, παίρνει τὴν ἀμοιβὴ του στὴν παροῦσα ζωὴ καὶ καμιά ἀνταμοιβὴ δὲν θὰ πάρει γιὰ τὴν καλὴ του πράξη στὴν ἄλλη ζωὴ. Γιατί; Ἐπειδὴ στέρησε τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὴ

γενναιοδωρία τοῦ Κυρίου, προτιμώντας τὴ μικρὴ δόξα τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τὴ μεγάλη καὶ αἰώνια δόξα τοῦ δίκαιου Κριτῆ.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐκεῖνος ποὺ ἀσκεῖ κάποια πνευματικὴ ἀρετὴ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ εἶναι εὐάρεστος στὸν Θεό, καὶ τὴν ἀρετὴ του διατηρεῖ ἀκέραιη καὶ πλοῦτο ἀδαπάνητο ἀποταμιεύει στὸν οὐρανὸ καὶ παρηγοριὰ μεγάλη νιώθει ἀπὸ τὴ χρηστὴ προσδοκία τῆς μελλοντικῆς αἰώνιας ζωῆς. Αὐτός, μαζί μὲ τὴ θεϊκὴ ἀνταμοιβή του, ποὺ βρίσκεται ἀσφαλισμένη στὸ θησαυροφυλάκιο τοῦ οὐρανοῦ, θὰ γνωρίσει, χωρὶς νὰ τὸ θέλει, καὶ τὴν ἀνθρώπινη δόξα. Γιατί τότε ἀπολαμβάνουμε ἄφθονη τὴ δόξα, ὅταν ἀδιαφοροῦμε γι' αὐτήν, ὅταν δὲν τὴν ἐπιζητοῦμε.

Ἔτσι, λοιπόν, ὅλα τα κερδίζει, ὅποιος ταπεινὰ κάνει τὸ καθετὶ γιὰ τὸν Θεό, κι ὅλα τα χάνει, ὅποιος ὑπερήφανα ἐπιδιώκει τὴν τιμὴ τῶν ἀνθρώπων.

Πηγή: agiazoni.gr